

కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ చతుర్థ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ యు॒జ్ఞానః ప్ర॒థ॒మం మ॒నస్త॒త్వాయ॒ స॒వితా ధి॒యః॑ అ॒గ్నిం జ్యోతి॑ర్ని॒చాయ్య॑
పు॒థి॒వ్యా అ॒ధ్యాభ॑రత్॥ యు॒క్త్వాయ॒ మ॒నసా॑ దే॒వాన్సు॒వర్య॑తో ధి॒యా ది॒వమ్॑
బృ॒హజ్యోతిః॑ కరి॒ష్యతః॑ స॒వితా ప్ర॒ సు॒వాతి॒ తాన్॑॥ యు॒క్తేన॒ మ॒నసా॑ వ॒యం దే॒వస్య॑
స॒వితుః॑ స॒వే సు॒వర్గే॒యాయ॑ శక్త్యే॥ యు॒జ్ఞతే॒ మ॒న ఉ॒త యు॒జ్ఞతే॒ ధి॒యా వి॒ప్రా వి॒ప్రస్య॑
బృ॒హతో వి॒పశ్చి॒తః॑ వి హో॒త్రా దధే॑ వ॒యునా॒విదే॒క ఇ- [౧] నృ॒హీ దే॒వస్య॑ స॒వితుః॑
పరి॒ష్టుతిః॑॥ యు॒జే వాం బృ॒హ పూ॒ర్వ్యం న॒మాభి॒ర్వి శ్లో॒కా య॒న్తి ప॒థ్యేవ॒ సూ॒రాః॑ శృ॒ణ్వన్తి
విశ్వే॑ అ॒మృత॑స్య పు॒త్రా ఆ యే॑ ధా॒మాని॑ ది॒వ్యాని॑ త॒స్థః॑॥ య॒స్య ప్ర॒యాణ॑మ॒న్వస్య॑
ఇ॒ద్యయ॑ర్దే॒వా దే॒వస్య॑ మ॒హి॒మాన॑మ॒ర్చతః॑॥ యః పా॒ర్థి॒వాని॑ వి మ॒మే స ఏ॒తశో॑ ర॒జాగ్ం॑సి
దే॒వః స॒వితా మ॒హిత్వ॑నా॥ దే॒వ స॒వితః॑ ప్ర॒ సు॒వ య॒జ్ఞం ప్ర॒ సు॒వ [౨] య॒జ్ఞప॑తిం భ॒గాయ॑
ది॒వ్యో గ॒న్ధర్వః॑ కే॒తపూః॑ కే॒తం నః॑ పు॒నాతు॑ వా॒చస్ప॑తి॒ర్వాచ॑మ॒ద్య స్వ॑దాతి నః॑॥ ఇ॒మం నో॑
దే॒వ స॒విత॑ర్య॒జ్ఞం ప్ర॒ సు॒వ దే॒వాయ॑వగ్ం స॒ఖివి॑దగ్ం స॒త్రాజి॑త॒న్ధన॑జి॒తగ్ం॑ సు॒వర్జి॑తమ్॥
ఋ॒చా సో॒మగ్ం॑ స॒మర్థ॑య గా॒యత్రే॑ణ ర॒థంత॑రమ్॥ బృ॒హద్గా॑యత్ర॒వర్త॑ని॥ దే॒వస్య॑ త్వా
స॒వితుః॑ ప్ర॒సవే॑శ్వినో॒ర్బాహు॑భ్యాం పూ॒ష్ణో హస్తా॑భ్యాం గా॒యత్రే॑ణ
ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వ॒దభి॑ర॒సి నారి- [౩] ర॒సి పు॒థి॒వ్యాః స॒ధస్థా॑దగ్నిం పు॒రీష్య॑మ॒ఙ్గిర॑స్వ॒దా
భర॑ త్తై॒ష్టుభే॑న త్వా ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వ॒ద్భుభి॑ర॒సి నారి॑ర॒సి త్వ॑యా వ॒యగ్ం॑ స॒ధస్థ॑
ఆగ్నిగ్ం॑ శకే॒మ ఖ॑నితుం పు॒రీష్యం॑ జాగతే॒న త్వా ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వ॒ద్ధస్త॑ ఆ॒ధాయ॑
స॒వితా బి॒భృద॑భిగ్ం హి॒రణ్య॑యామ్॥ తయా జ్యోతి॒రజ॑స్ర॒మిద॑గ్నిం ఖా॒త్యే న ఆ
భరా॑ఽను॒ష్టుభే॑న త్వా ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వత్॥[౪]

ఇ॒ద్య॒జ్ఞం ప్ర॑ స॒వ నా॒రిర॑ను॒ష్టుభే॑న త్వా చ॒న్దసా॑ త్రీ॒ణి చ॑॥4.1.1॥

ఇ॒మామ॑గృ॒భ్యన్త॑శనా॒మృత॑స్య పూ॒ర్వ ఆ॑యు॒షి వి॒దధే॑షు క॒వ్యా తయా॑ దే॒వాః స॒తమా॑
 బ॒భూపు॑ర్బుత॒స్య సా॑మ॒న్తర॑మా॒రప॑న్తి॥ ప్ర॒తూర్తం॑ వా॒జిన్నా॑ ద్ర॒వ వ॑రి॒ష్టామ॑ను
 సం॒వత॑మ్ ది॒వి తే॒ జన్మ॑ ప॒రమ॑మ॒న్తరి॑క్షే నా॒భిః పృ॒థివ్యా॑మ॒ధి యో॑నిః॥ యు॒శ్శాధా॑గ్ం
 రా॒సభం॑ యు॒వమ॑స్మిన్ యామే వృ॒షణ్వా॑సూ॒ అగ్నిం॑ భ॒రన్త॑మ॒స్మయు॑మ్॥ యోగే॒యోగే॑
 త॒వస్త॑రం వా॒జీవా॒జీ హ॑వామహే॒ సఖా॑య ఇ॒న్త్రమూ॑తయే॥ ప్ర॒తూర్వ- [x]
 స్నే॒హ్యవ॑క్రామ॒న్నశస్తీ॑ రు॒ద్రస్య॑ గా॒ణప॑త్యాన్మ॒యోభూ॑రేహి॒ ఉర్వ॑న్త॒రిక్ష॑మన్వి॒హి
 స్వస్తి॑గ॒వ్యూతి॑రభ॒యాని కృ॑ణ్వన్॥ పూ॒ష్ణా స॒యుజా॑ స॒హ పృ॒థివ్యాః॑ స॒ధస్థా॑దగ్నిం
 పు॒రీష్య॑మ॒జ్గిర॑స్వ॒దచ్ఛే॒హ్యగ్నిం॑ పు॒రీష్య॑మ॒జ్గిర॑స్వ॒దచ్ఛే॒మోఽగ్నిం॑
 పు॒రీష్య॑మ॒జ్గిర॑స్వ॒ద్భరి॑ష్యో॒మోఽగ్నిం॑ పు॒రీష్య॑మ॒జ్గిర॑స్వ॒ద్భరా॑మః॥
 అన్వ॑గ్నిరు॒షసా॑మగ్ర॒మఖ్య॑దన్వహాని ప్ర॒థమో॑ జాతవే॒దాః అను॑ సూ॒ర్యస్య [E] పు॒రుత్రా॑ చ
 ర॒శ్మీన॑ను ద్యా॒వాపృ॒థివీ॑ ఆ త॒తాన॑॥ ఆగ॑త్య వా॒జ్యధ్వ॑నః స॒ర్వా మృ॒ధో వి ధా॑నుతే॒
 అగ్ని॑గ్ం స॒ధస్థే॑ మ॒హతి॑చక్షుషా ని చి॒కీష॑తే॥ ఆక్ర॑మ్య వా॒జిన్ పృ॒థివీ॑మగ్నిమి॒చ్ఛ రు॒చా
 త్వమ్ భూ॑మ్యా వృ॒త్వాయ॑ నో బ్రూ॒హి య॑తః ఖనామ తం వ॒యమ్॥ ద్యౌస్తే॑ పృ॒ష్ఠం
 పృ॒థివీ॑ స॒ధస్థ॑మాత్మాన్త॒రిక్షగ్ం॑ స॒ముద్ర॑స్తి యోనిః॒ విఖ్యా॑యచక్షుషా త్వ॒మభి॑ తిష్ఠ [2]
 పృత॑న్యతః॥ ఉత్త్రా॒మ మ॒హతే॑ సా॒భగా॑యాన్త॒స్మాదా॑స్థానాద్ద॒విణో॑దా వా॒జిన్స॑ వ॒యగ్
 స్యామ॑ సుమతౌ పృ॒థివ్యా॑ అగ్నిం ఖ॒నిష్య॑న్త ఉ॒పస్థే॑ అస్యాః॥ ఉద॑క్రమీద్ద॒విణో॑దా
 వా॒జ్యర్వా॑కః స లో॒కగ్ం॑ సుకృతం పృ॒థివ్యాః॑ తతః ఖనేమ సుప్రతీ॒కమ॑గ్నిగ్ం సువో
 రుహా॑ణా అధి నాక ఉత్త॒మే॥ అపో॑ దేవీరుప సృ॒జ మ॒ధుమ॑తీర యక్షా॒య ప్ర॑జాభ్యః॒
 తాసా॑గ్ స్థానాదుజ్జిహతామోషధయః సుపి॒ప్పలాః॑॥ జి॒ఘర్మ్య- [౮] గ్నిం మన॑సా ఘృతేన
 ప్రతి॑క్ష్వన్తం భువనాని విశ్వా పృథుం తిర॒శ్చ వ॑యసా బృహ॒న్తం వ్యచి॑ష్టమన్నగ్ం రభ॒సం

విదానమ్॥ ఆ త్వా జిఘర్మి వచసా ఘృతేనాఽరక్షసా మనసా తజ్జపస్వ॥ మర్యశ్రీః
 స్పృహయద్వర్ణో అగ్నిర్నాభిమృశే తనువా జర్హృషాణః॥ పరి వాజపతిః
 కవిరగ్నిర్హవ్యాన్యక్రమీత్॥ దధద్రత్నాని దాశుషే॥ పరి త్వాఽగ్నే పురం వయం విప్రగ్ం
 సహస్య ధీమహి॥ ధృషద్వర్ణం దివేదివే భేత్తారం భజ్గరావతః॥ త్వమగ్నే
 ద్యుభిస్త్వమాశుశుక్షణిస్త్వమద్భ్యస్త్వమశ్మనస్పరి॥ త్వం వనేభ్యస్త్వమోషధీభ్యస్త్వం
 నృణాం నృపతే జాయసే శుచిః॥[౯]

ప్రతూర్హస్థాన్యస్య తిష్ఠ జిఘర్మి భేత్తారం విగ్ంశతిశ్చ॥4.1.2॥

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం పృథివ్యాః సధస్థేఽగ్నిం
 పురీష్యమజ్గిరస్వత్థనామి॥ జ్యోతిష్మంతం త్వాఽగ్నే సుప్రతీకమజస్త్రేణ భానునా దీద్యానమ్॥
 శివం ప్రజాభ్యోఽహిగ్ంసంతం పృథివ్యాః సధస్థేఽగ్నిం పురీష్యమజ్గిరస్వత్థనామి॥ అపాం
 పృష్ఠమసి సప్రథా ఉర్వగ్నిం భరిష్యదపరావపిష్యమ్॥ వర్ధమానం మహ ఆ చ పుష్కరం దివో
 మాత్రయా వరిణా ప్రథస్వ॥ శర్మ చ స్థో [౧౦] వర్మ చ స్థో అచ్ఛిద్రే బహులే ఉభే॥
 వ్యచస్వతీ సం వసాథాం భర్తమగ్నిం పురీష్యమ్॥ సం వసాథాగ్ం సువర్విదా సమీచీ ఉరసా
 త్మనా॥ అగ్నిమంతర్భరిష్యంతి జ్యోతిష్మంత మజస్త్రమిత్॥ పురీష్యోఽసి విశ్వభరాః॥ అథర్వా త్వా
 ప్రథమో నిరమన్థదగ్నే॥ త్వామగ్నే పుష్కరాదధ్యథర్వా నిరమన్థత॥ మూర్ధ్నో విశ్వస్య
 వాఘతః॥ తము త్వా దధ్యజ్జృషిః పుత్ర ఈధే [౧౧] అథర్వణః॥ వృత్రహణం పురన్దరమ్॥
 తము త్వా పాథ్యో వృషా సమీధే దస్యహంతమమ్॥ ధనశ్శయగ్ం రణేరణే॥ సీద హోతః
 స్వ ఉ లోకే చికిత్వాన్థాన్దయా యజ్ఞగ్ం సుకృతస్య యోనౌ॥ దేవావీర్ధివాన్ హవిషా
 యజాస్యగ్నే బృహద్యజమాసే వయో ధాః॥ ని హోతా హోతృషదసే విదానస్త్యేషో
 దీదివాగ్ం అసదధ్నుదక్షః॥ అదబ్ధవృతప్రమతిర్వసిష్ఠః సహస్రం భరః శుచిజిహ్వో అగ్నిః॥
 సగ్ం సీదస్వ మహాగ్ం అసి శోచస్వ [౧౨] దేవవీతమః॥ వి ధూమమగ్నే అరుషం మియేధ్య

స॒జ ప్ర॑శస్త దర్శ॑తమ్॥ జని॑ష్వా హి జేన్యో అగ్నే॑ అహ్నో॑గ్ం హితో॑ హితే॑ష్వరు॒షో వనే॑షు॒
దమే॑దమే సప్త॑రత్నా దధా॑నోఽగ్నిర్హోతా॑ ని షసా॑దా యజీ॑యాన్॥[౧౩]

స్థ ఈ॑ధో శోచ॑స్య సప్త॑విగ్ంశతిశ్చ॥4.1.3॥

సస్తే॑ వాయు॑ర్మాతరి॑శ్వా దధా॑తూత్తానా॒యై హృద॑యం యద్విలి॑ష్టమ్॥ దే॒వానాం॑ యశ్చ॑రతి
ప్రా॒ణధే॑న తస్మై॑ చ దే॒వి వష॑డస్తు తుభ్య॑మ్॥ సు॒జాతో॑ జ్యోతి॒షా సహ॑ శర్మ
వరూ॑థమా॒సదః॑ సు॒వః॑ వాసో॑ అగ్నే॑ విశ్వ॑రూపగ్ం సం వ్య॑యస్వ విభా॑వసో॥ ఉదు॑ తిష్ఠ
స్వధ్వ॑రా॒వా నో దే॒వ్యా కృ॑పా దృశీ॑ చ భాసా॑ బృహతా॑ సుశు॑క్వనిరా॒గ్నే యాహి॑
సుశ॑స్తిభిః॥[౧౪] ఊర్ధ్వ॑ ఊ॒షు ణ ఊత॑యే తిష్ఠా దే॒వో న స॑వితా॒ ఊర్ధ్వో॑ వాజ॑స్య సనితా॑
యద॑శ్శి॒ష్ఠిర్వాఘ॑ద్భిర్విహ్వా॒యామహే॑॥ స జాతో॑ గర్భో॑ అసి రోద॑స్యోరగ్నే చారు॑ర్విభృత
ఓష॑ధీషు॒ చిత్తః॑ శిశుః॑ పరిత॑మాగ్ం స్యక్తః॑ పు మాతృ॑భ్యో అధి॑ కనిక్ర॒దద్గాః॑॥ స్థిరో॑ భవ
వీడ్వ॑జ్గ ఆశు॑ర్భవ వాజ్య॑ర్వన్॒ పృథు॑ర్భవ సుష॑దస్త॒వమగ్నేః॑ పురీ॑షవాహనః॥ శివో॑ భవ [౧౫]
ప్రజా॑భ్యో మాను॑షీభ్యస్త॒వమజ్గి॑రః॒ మా ద్యా॑వాపృథి॒వీ అభి॑ శూశు॑చో మా॒న్తరి॑క్షం మా
వన॑స్పతీన్॥ పై॒తు వాజీ॑ కనిక్ర॒దన్నాన॑దద్రాసభః॒ పత్వా॑ భర॑న్నగ్నిం పురీ॑ష్యం మా
పా॒ద్యా॒యుషః॑ పురా॑॥ రాస॑భో వాం కనిక్ర॒దధ్ను॑యుక్తో వృ॒షణా॑ రథే॒ స వామ॑గ్నిం
పురీ॑ష్యమాశు॒ర్దూతో॑ వహా॒దితః॑॥ వృ॒షాఽగ్నిం॑ వృ॒షణం॑ భర॑న్నపాం గర్భ॑గ్ం సము॒ద్రియ॑మ్॥
అగ్న॑ ఆ యాహి [౧౬] వీత॑య ఋత॑గ్ం సత్య॑మ్॥ ఓష॑ధయః ప్రతి గృ॒హీతా॑ఽగ్నిమేత॑గ్ం
శివ॑మాయస్తమభ్య॑త్ర యుష్మా॑న్॒ వ్యస్య॑న్విశ్వా అమ॑తీరరాతీర్నిషి॒దన్వో॑ అప దు॒ర్మతి॑గ్ం
హ॒నత్॑॥ ఓష॑ధయః ప్రతి మోద॑ధ్వమేనం పుష్పా॑వతీః సుపి॑ప్పలాః॒ అయం॑ వో
గర్భ॑ఋత్వియః ప్రత్న॑గ్ం సధ॑స్థమా॒సదత్॑॥[౧౭]

సుశ॑స్తిభిః శివో॑ భవ యాహి॑ షట్త్రి॒గ్ంశచ్ఛ॥4.1.4॥

వి పాజసా పృథునా శోశుచానో బాధస్వ ద్విషో రక్షసో అమీవాః| సుశర్మణో బృహతః
 శర్మణి స్యామగ్నీరహగ్ం సుహవస్య ప్రణీతౌ|| ఆపో హి ష్మా మయాభువ స్తాన ఊర్జే
 దధాతన| మహీ రణాయ చక్షసే|| యో వః శివతమో రసస్తస్య భాజయతేహ నః|
 ఉశతీరివ మాతరః|| తస్మా అరం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ| ఆపో జనయథా
 చ నః|| మిత్రః [౧౮] సగ్ంసృజ్య పృథివీం భూమిం చ జ్యోతిషా సహ| సుజాతం
 జాతవేదసమగ్నిం పైశ్వానరం విభుమ్|| అయక్షాయ త్వా సగ్ం సృజామి ప్రజాభ్యః| విశ్వే
 త్వా దేవా పైశ్వానరాః సగ్ం సృజన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్|| రుద్రాః సమ్భృత్య
 పృథివీం బృహజ్యోతిః సమీధిరే| తేషాం భానురజస్త్ర ఇచ్ఛుక్రో దేవేషు రోచతే|| సగ్ంసృష్టాం
 వసుభీ రుద్రైర్ధీరైః కర్మణ్యాం మృదమ్| హస్తాభ్యాం మృద్వీం కృత్వా సినీవాలీ కరోతు [౧౯]
 తామ్|| సినీవాలీ సుకపర్దా సుకురీరా స్వాపశా| సా తుభ్యమదితే మహ ఓఖాం దధాతు
 హస్తయోః|| ఉఖాం కరోతు శక్త్యా బాహుభ్యామదితిర్ధియా| మాతా పుత్రం
 యథోపస్థేసాఽగ్నిం బిభర్తు గర్భ ఆ|| మఖస్య శిరోఽసి యజ్ఞస్య పదే స్థః| వసవస్త్వా
 కృణ్వన్తు గాయత్రీణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్పృథివ్యసి రుద్రాస్తాకృణ్వన్తు త్రైష్టుభేన
 ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వదన్తరిక్షమస్యా [౨౦] దిత్యాస్తా కృణ్వన్తు జాగతేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్వ్యోరసి
 విశ్వే త్వా దేవా పైశ్వానరాః కృణ్వన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్ధిశోఽసి ధ్రువాఽసి
 ధారయా మయి ప్రజాగ్ం రాయసోషం గౌపత్యగ్ం సువీర్యగ్ం సజాతాన్
 యజమానాయాఽదిత్యై రాస్నాఽస్యదితిస్తే బిలం గృహ్ణాతు పాఙ్క్తేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్|
 కృత్వా య సా మహీముఖాం మృన్మయీం యోనిమగ్నయే| తాం పుత్రేభ్యః సం
 ప్రాఽయచ్ఛదదితిః శ్రవయానితి||[౨౧]

మిత్రః కరోత్వన్తరిక్షమసి ప్ర చత్వారి చ||4.1.5||

వసవస్త్వా ధూపయన్తు గాయత్రీణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్రుద్రాస్తా ధూపయన్తు త్రైష్టుభేన

భవా నః॥ స॒ప॒త్న॒హా నో॑ అ॒భి॒మా॒తి॒జి॒చ్ఛ స్వే॑ గ॒యే జా॒గృ॒హ్యప్ర॑యుచ్ఛన్న్|| ఇ॒హై॒వాఽగ్నే॑ అ॒ధి
ధా॒రయా॑ ర॒యిం మా॑ త్వా ని క్ర॒న్ పూ॒ర్వచి॑తో ని॒కారి॑ణః॥ క్ష॒త్ర॒మగ్నే॑ సు॒యమ॑మస్తు
తు॒భ్యము॑ప॒సత్తా వ॑ర్ధతాం తే అని॒ష్ఠతః॥ క్ష॒త్రేణాఽగ్నే॑ స్వా॒యుః సగ్ం॑ ర॒భస్వ మి॒త్రేణాఽగ్నే॑
మి॒త్రధే॑యే యతస్వ॥ స॒జాతా॑నాం మ॒ధ్యమ॑స్థా ఏ॒ధి రా॒జ్ఞామగ్నే॑ వి॒హవ్యో దీ॒దిహీ॑హ॥ అతి
[౨౬] ని॒హో అతి॑ స్రి॒ధోఽత్య॑చి॒త్తిమ॑త్యరాతిమగ్నే॥ వి॒శ్వా హ్యగ్నే॑ దురి॒తా స॒హస్వా॑ధాఽస్మ॒భ్యగ్ం
స॒హవీ॑రాగ్ం ర॒యిం దాః॥ అనా॑ధృ॒ష్ట్యో జాత॑వేదా అని॒ష్ఠతో వి॒రాడగ్నే॑ క్ష॒త్రభృ॑ద్దీదిహీహ॥
వి॒శ్వా ఆశాః॑ ప్ర॒ముఞ్చ॑న్మానుషీర్భి॒యః శి॒వాభి॑ర॒ద్య పరి॑ పాహి నో వృ॒ధే॥ బృ॒హస్ప॑తే
స॒వి॒తర్బో॑ధ॒యైనగ్ం॑ సగ్ం॑శితం చి॒థ్సంత॑రాగ్ం సగ్ం॑ శి॒శాధి॑ వ॒ర్ధయై॑నం మ॒హతే॑
సౌ॒భగా॑య [౨౭] వి॒శ్వ ఏ॒నమ॑ను మదన్తు దే॒వాః॥ అ॒ముత్ర॑భూయాదధ య॒ద్యమ॑స్వ
బృ॒హస్ప॑తే అ॒భిశ॑స్తేర॒ముఞ్చాః॑ ప్ర॒త్యోహ॑తామ॒శ్వినా మృ॑త్యుమ॒స్మాద్దే॒వానా॑మగ్నే భి॒షజా
శచీ॑భిః॥ ఉ॒ద్వయం॑ తమ॒సస్పరి॑ ప॒శ్యన్తో జ్యోతి॑రుత్త॒రమ్ దే॒వం దే॒వత్రా సూ॑ర్యమగన్మ
జ్యోతి॑రుత్త॒మమ్॥[౨౮]

ఇ॒మే శి॒వో అగ్నే॑తి సౌ॒భగా॑య చతు॒స్త్రిగ్ం॑శచ్ఛ॥4.1.7॥

ఊ॒ర్ధ్వా అ॒స్య స॒మిధో॑ భ॒వన్త్యూర్ధ్వా శు॒క్రా శోచీ॑గ్ ప్యగ్నేః॥ ద్యు॒మత్త॑మా సు॒ప్రతీ॑కస్య
సూ॒నోః॥ తనూ॑నపాదసురో వి॒శ్వవే॑దా దే॒వో దే॒వేషు॑ దే॒వః పథ॑ ఆ॒నక్తి॑ మ॒ధ్వా ఘృ॑తేన॥
మ॒ధ్వా య॒జ్ఞం నక్ష॑సే ప్రి॒ణానో॑ నరాశగ్ంసో అగ్నే॥ సు॒కృద్దే॒వః స॒వితా॑వి॒శ్వవారః॥
అ॒చ్ఛా॒యమే॒తి శ॒వసా॑ ఘృ॒తేనే॒డానో॑ వ॒హ్నిర్నమ॑సా॥ అగ్నిగ్ం సు॒చో అధ్వ॑రేషు ప్ర॒యథ్ను॥
స యక్ష॑దస్య మ॒హిమా॑నమగ్నేః స [౨౯] ఈ మ॒న్త్రాసు ప్ర॒యసః॑ వసు॒శ్చేతి॑ష్ఠో
వసు॒ధాత॑మశ్చ॥ ద్వా॒రో దే॒వీర॑వస్వస్య వి॒శ్వే వ్ర॒తా దద॑న్తే అగ్నేః॥ ఉ॒రువ్య॑చసో ధా॒మ్నా
ప॒త్యమా॑నాః॥ తే అ॒స్య యో॒షణే॑ ది॒వ్యే న యో॒నాపు॑షాసానక్తా॥ ఇ॒మం
య॒జ్ఞమ॑వతామధ్వరం నః॥ దై॒వ్యా హో॑తారాపూర్ధ్వమధ్వరం నోఽగ్నేర్జి॒హ్వమ॑భి గృ॒ణీత॑మ్॥

కృణుతం నః స్వీష్టిమ్॥ తిస్రో దేవీర్బర్హిరేదగ్ం సదన్విడా సరస్వతీ [30] భారతీ మహీ
 గృణానా॥ తన్నస్తురీపమద్భుతం పురుక్షు త్వష్టా సువీరమ్॥ రాయస్పృషం వి ష్యతు
 నాభిమస్మే॥ వనస్పతేఽవ సృజా రరాణస్తమనా దేవేషు॥ అగ్నిర్హవ్యగ్ం శమితా
 సూదయాతి॥ అగ్నే స్వాహా కృణుహి జాతవేద ఇన్త్రాయ హవ్యమ్॥ విశ్వే దేవా హవిరిదం
 జుషన్తామ్॥ హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాఽగ్నే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్॥ స
 దాధారపృథివీం ద్యా- [30] ముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యః ప్రాణతో
 నిమిషతో మహితైవక ఇద్రాజా జగతో బభూవ॥ య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై
 దేవాయ హవిషా విధేమ॥ య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వ ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య
 దేవాః॥ యస్య ఛాయాఽమృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥
 యస్మైమే హిమవన్తో మహిత్యా యస్య సముద్రగ్ం రసయా సహ- [31] ఽహుః॥
 యస్మైమాః ప్రదిశో యస్య బాహూ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యం క్రన్దసీ అవసా
 తస్తభాసే అభ్యైక్షేతాం మనసా రేజమాసే॥ యత్రాఽధి సూర ఉదితౌ వ్యేతి కస్మై దేవాయ
 హవిషా విధేమ॥ యేన ద్యౌరుగ్రా పృథివీ చ దృఢే యేన సువః స్తభితం యేన నాకః॥
 యో అన్తరిక్షేరజసో విమానః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ ఆపో హ యన్మహతీర్విశ్వ-
 [33] మాయన్దక్షం దధానా జనయన్తీరగ్నిమ్॥ తతో దేవానాం నిరవర్తతాఽసురేకః కస్మై
 దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యశ్చిదాపో మహినా పర్యపశ్యద్దక్షం దధానా జనయన్తీరగ్నిమ్॥
 యో దేవేష్వధి దేవ ఏక ఆసీత్ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥[34]

అగ్నేస్స సరస్వతీ ద్యాగ్ం సహ విశ్వశ్చతుస్త్రిగ్ంశచ్చ॥4.1.8॥

ఊర్ధ్వ యః ప్రాణతో య ఆత్మదా యస్మైమే యం క్రన్దసీ యేన ద్యౌరాపో హ యత్తతో దేవానాం యశ్చిదాపో యో దేవేషు
 నవ॥

ఆకూతిమగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా మనో మేధామగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా చిత్తం

విజ్ఞాతమగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా వాచో విధృతిమగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా ప్రజాపతయే
 మనపే స్వాహాఽగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వాహా విశ్వే దేవస్య నేతుర్మర్తో వృణీత సఖ్యం విశ్వే
 రాయ ఇషుధ్యసి ద్యుమ్నం వృణీత పుష్యసే స్వాహా మాసుభితా మాసురిషో దృగ్ంహస్వ
 వీడయస్వ సు! అమ్బ ధృష్ణ వీరయస్వా- [38] ఽగ్నిశ్చేదం కరిష్యథః॥ దృగ్ంహస్వ దేవి
 పృథివి స్వస్తయ ఆసురీ మాయా స్వధయా కృతాఽసి! జష్టం దేవానామిదమస్తు
 హవ్యమరిష్టా త్వముదిహి యజ్ఞే అస్మిన్॥ మిత్రైతాముఖాం తపైషా మా భేది ఏతాం తే
 పరి దదామ్యభిత్త్యై! ద్రవన్నః సర్పిరాసుతిః ప్రతో హోతా వరేణ్యః! సహసస్పత్రో అద్భుతః॥
 పరస్యా అధి సంవతోఽవరాగ్ం అభ్యా [39] తర! యత్రాహమస్మి తాగ్ం అవ॥ పరమస్యాః
 పరావతో రోహిదశ్వ ఇహోఽఽగహి! పురీష్యః పురుప్రియాఽగ్నే త్వం తరా మృధః॥ సీద త్వం
 మాతురస్యా ఉపస్థే విశ్వాన్యగ్నే వయునాని విద్వాన్! మైనామర్చిషా మా తపసాఽభి
 శూశుచోఽన్తరస్యాగ్ం శుక్రజ్యోతిర్వి భాహి॥ అన్తరగ్నే రుచా త్వముఖాయై సదసే స్వే!
 తస్యాస్త్వగ్ం హరసా తపశ్శాతపేదః శివో భవ॥ శివో భూత్వా మహ్యమగ్నేఽథో సీద
 శివస్త్వమ్! శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహోఽఽసదః॥[39]

వీరయస్వాఽతపస్విగ్ంశతిశ్శ॥4.1.9॥

యదగ్నే యాని కాని చాఽఽ తే దారూణి దధ్మసి! తదస్తు తుభ్యమిద్ధృతం తజ్జషస్వ
 యవిష్య॥ యదత్త్యపజిహ్వికా యద్వమ్రా అతిసర్పతి! సర్వం తదస్తు తే ఘృతం
 తజ్జషస్వ యవిష్య॥ రాత్రిగ్ం రాత్రిమప్రయావం భరన్తోఽశ్వాయేవ తిష్ఠతే ఘాసమస్త్రై!
 రాయస్పోషేణ సమిషా మదన్తోఽగ్నే మా తే ప్రతిపేశా రిషామ॥ నాభా [39] పృథివ్యాః
 సమిధానమగ్నిగ్ం రాయస్పోషాయ బృహతే హవామహి! ఇరం మదం బృహదుక్తం
 యజత్రం జేతారమగ్నిం పృతనాసు సాసహిమ్॥ యాః సేనా అభీత్వరీరావ్యాధినీరుగణా
 ఉత! యే స్తేనా యే చ తస్కరాస్తాగ్ స్తే అగ్నేఽపి దధామ్యాస్యే॥ దగ్గ్షాభ్యాం

మ॒లి॒మూ॒శ్శాం॒భై॒స్త్వస్క॑రాగ్ం ఉ॒త॒ హ॒నూ॒భ్యాగ్ స్తే॒నాన్ భ॒గవ॑స్త్వాగ్ స్త్వం॒ఖాద॑
 సు॒ఖాది॑తాన్॥ యే జ॒నేషు॑ మ॒లిమ్ల॑వః స్తే॒నాస॑స్త్వస్క॒రా వ॑నే॒ యే [౩౯] కక్షీ॑ష్వ॒ఘాయ॑వ॒స్త్వాగ్ స్తే
 దధా॑మి జమ్బ॒యాః॥ యో అ॒స్మభ్య॑మరాతీయాద్యశ్చ నో ద్వే॒షతే॑ జనః॒ నిన్దా॑ద్యో
 అ॒స్మాన్ది॒ప్సాచ్ఛ స॒ర్వం తం మ॒స్మసా॑ కురు॥ సగ్ం॑శితం మే బ్ర॒హ్మ సగ్ం॑శితం వీ॒ర్యం బలమ్॑
 సగ్ం॑శితం క్ష॒త్రం జి॒ష్ణయ॑స్యాహమస్మి పు॒రోహి॑తః॥ ఉదే॑షాం బాహూ అతి॒రము॑ద్వర్చ
 ఉదూ బలమ్॑ క్షీ॒ణోమి బ్ర॒హ్మణా॑హమిత్తానున్నయామి [౪౦] స్వాగ్ం అహమ్ దృ॒శానో రుక్మ
 ఉర్వా॑ వ్యద్యోద్ధుర్మౌ॒షమా॑యుః శ్రి॒యే రు॒చానః॑ అగ్ని॒రమృ॑తో అభవద్వయాభి॒ర్యదే॑నం
 ద్యౌర॑జనయధ్సరే॒తాః॥ విశ్వా రూ॒పాణి॑ ప్రతి ము॒ఞ్చతే॑ కవిః ప్రా॒సావీ॑ద్భద్రం ద్విపదే
 చతు॑ష్పదే॒ వినా॑కమఖ్యధ్స॒వితా॑ వరే॒ణ్యోను॑ ప్రయాణముషసో వి రాజతి॥ నక్తోషాసా
 సమ॑నసా విరూపే ధాపయేతే శిశుమేకగ్ం సమీచీ॒ ద్యావా క్షామా రుక్మో [౪౧] అ॒న్తర్వి భాతి
 దే॒వా అగ్నిం ధార॑యన్త్రవి॒ణోదాః॑॥ సుప॑ర్ణో॒సి గ॒రుత్మాన్ త్రి॒వృత్తే॑ శిరో గాయత్రం చక్షు
 సోమ॑ ఆత్మా సామ తే తనూర్వామదే॒వ్యం బృ॒హద్ర॑థన్తరే పక్షౌ యజ్ఞాయజ్ఞి॒యం పు॒చ్ఛం
 ఛన్దాగ్ స్వ॑జ్గాని ధి॒ష్ణియాః శ॒ఫా య॒జూగ్ంషి॑ నామ॒ సుప॑ర్ణో॒సి గ॒రుత్మాన్ ది॒వం గచ్ఛ
 సు॒వః పత॑॥[౪౨]

నా॒భా వ॑నే॒ యే నయా॑మి క్షామా రుక్మో॒ష్టాత్రిగ్ం॑శచ్ఛ॥4.1.10॥

అగ్నే॒ యం య॒జ్ఞమ॑ధ్వరం వి॒శ్వతః॑ పరిభూరసి॒ స ఇద్దే॑వేషు గచ్ఛతి॥ సోమ॑ యాస్తే
 మ॒యోభు॑వ ఊ॒తయః॑ సన్తి దా॒శుషే॑ తాభి॒ర్వో॒వితా భ॑వ॥ అగ్ని॒ర్మూర్ధా భు॑వః॥ త్వం నః
 సోమ॑ యా తే ధా॒మాని॑॥ తథ్స॒విత॑ర్వరే॒ణ్యం భ॑ర్గో దే॒వస్య ధీ॑మహి॒ ధి॒యో యో నః
 ప్ర॒చోద॑యాత్॥ అచి॒త్తీ య॑చ్ఛక్ర॒మా దై॒వ్యే జనే॑ దీ॒నైర్దక్షైః॑ ప్రభూతీ పూ॒రుష॑త్వతా॥ [౪౩]
 దే॒వేషు చ స॒విత॑ర్మానుషేషు చ త్వం నో అత్ర సు॒వతా॑దనాగసః॥ చోద॑యిత్రి సూ॒నృతా॑నాం
 చేత॑న్తి సుమతీనామ్॒ య॒జ్ఞం దధే॑ సరస్వతీ॥ పావీ॑రవీ కన్యా చి॒త్రాయుః॑ సరస్వతీ వీరపత్నీ

ధి॑యం ధా॑త్ గ్నా॑భిరచ్ఛి॑ద్రగ్ం శర॑ణగ్ం సజో॑షా దురా॑ధర్షం గృ॑ణతే శర్మ॑ యగ్ంసత్॑॥
 పూ॒షా గా అ॑స్వేతు నః పూ॒షా రక్ష॑త్వర్వతః॑ పూ॒షా వాజగ్ం స॑నోతు నః॑॥ శుక్రం॑ తే
 అ॒న్యద్యజ॑తం తే అన్య- [౪౪] ద్వి॑షురూపే అహ॑నీ ద్యౌరి॑వాఽసి॑ విశ్వా॑ హి మాయా॑ అవ॑సి
 స్వ॒ధావో భద్రా॑ తే పూ॒షన్నిహ॑ రాతి॒రస్తు॑॥ తే॒కవర్ధ॑న్త స్వ॒తవసో॑ మహి॒త్వనాఽనా॑కం
 తస్థు॑రురు చక్రి॒రే సదః॑ వి॒ష్ణుర్వ॒ద్ధాఽవద్వృ॑షణం మద॒చ్యుతం॑ వయో॒ న సీ॑దన్న॒ధి
 బర్హి॑షి ప్రి॒యే ప్ర చి॒త్రమ॒ర్కం గృ॑ణతే తురాయ॑ మారుతాయ॑ స్వ॒తవసే॑ భర॒ధ్వమ్॑ యే
 సహ॑గ్ంసి సహ॑సా సహ॑స్తి [౪౪] రేజతే॑ అగ్నే॒ పృథి॑వీ మఖే॒భ్యః॑॥ విశ్వే॑ దే॒వా విశ్వే॑ దే॒వాః॑॥
 ద్యా॒వా నః పృథి॑వీ ఇమగ్ం సి॒ద్ధమ॒ద్య ది॒విస్పృ॑శమ్॑ యజ్ఞం॑ దే॒వేషు॑ యచ్ఛతామ్॑॥ ప్ర
 పూ॒ర్వజే॑ పిత॒రా నవ్య॑సీభిర్గిర్భిః॒ కృణు॑ధ్వగ్ం సద॑సే ఋత॒స్య ఆ నో॑ద్వా॒వాపృథి॑వీ దై॒వ్యేన॑
 జనే॑న యాతం మహి॒ వాం వరూ॑థమ్॑॥ అగ్నిగ్ం॒ స్తోమే॑న బోధయ॑ సమి॒ధానో॑ అమ॒ర్త్యమ్॑
 హ॒వ్యా దే॒వేషు॑ నో దధత్॑॥ స హ॒వ్యవా॑డమ॒ర్త్య ఉ॒శిగ్దా॑తశ్చనోహి॑తః॑ అగ్ని॒ర్ధియా॑
 సమృ॑ణ్వతి॑॥ శం నో భ॑వన్తు వాజే॑వాజే॑॥[౪౩]

పూ॒రుష॑త్వతా యజ॑తం తే అన్య॑భ్యహ॒స్తి చనో॑హితోఽష్టా చ॑॥4.1.11॥

యు॒జ్ఞాన ఇ॒మామగ్ం॑భ్యస్తే॒వస్య॑ సం తే వి పా॒జసా॑ వస॒వస్త్యా॑ సమా॒స్త్వోర్ధ్వా అస్యా॑కూ॒తిం యదగ్నే॑ యా॒వ్యగ్నే॑ యం
 యజ్ఞ॑మేకాదశ॑॥11॥

యు॒జ్ఞానో వర్మ॑ చ స్థ ఆది॒త్యాస్త్యా॑ భార॑తీ స్వాగ్ం అహ॑గ్ం షట్చ॑త్వారిగ్ంశత్॑॥43॥యు॒జ్ఞానో వాజే॑వాజే॑॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి చతుర్థ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥